

Prof. univ. dr. **Mihaela Tăbârcă**
Judecător la Înalta Curte de Casație și Justiție

Drept procesual civil

Vol. I. Teoria generală

Cuprins

1. NOȚIUNI INTRODUCTIVE.....	1
1. Dreptul procesual civil.....	2
1.1. Definiție.....	2
1.2. Caracterele dreptului procesual civil.....	5
2. Normele dreptului procesual civil	8
2.1. Clasificarea în funcție de obiect.....	9
2.1.1. Aspecte generale	9
2.1.2. Importanța clasificării	11
2.1.2.1. Norme de organizare judiciară	12
2.1.2.2. Norme de competență.....	13
2.1.2.3. Norme de procedură propriu-zisă.....	16
2.2. Clasificarea în funcție de întinderea câmpului de aplicare	20
2.2.1. Aspecte generale	20
2.2.2. Importanța clasificării	23
2.3. Clasificarea în funcție de caracterul conduitei impuse.....	25
2.3.1. Aspecte generale	25
2.3.2. Importanța clasificării	31
3. Procesul civil.....	32
3.1. Definiție.....	32
3.2. Fazele și etapele procesului civil	33
4. Principiile fundamentale ale procesului civil	36
4.1. Principiul liberului acces la justiție	36
4.2. Principiul dreptului la un proces echitabil, în termen optim și previzibil	43
4.3. Principiul legalității.....	65
4.4. Principiul egalității părților în fața justiției	70
4.5. Principiul disponibilității	76
4.6. Principiul privitor la faptul că părților le revin obligații în desfășurarea procesului	90
4.7. Principiul potrivit căruia terții au obligația să sprijine realizarea justiției	95
4.8. Principiul bunei-credințe în exercitarea drepturilor și în îndeplinirea obligațiilor procesuale.....	99
4.9. Principiul dreptului la apărare.....	106
4.10. Principiul contradictorialității	117

4.11. Principiul oralității	135
4.12. Principiul nemijlocirii	140
4.13. Principiul publicității	145
4.14. Principiul desfășurării procesului în limba română	150
4.15. Principiul continuității completului de judecată	153
4.16. Principiul privitor la încercarea de împăcare a părților.....	154
4.17. Principiul rolului judecătorului în aflarea adevărului	158
4.18. Principiul respectului cuvenit justiției	172
4.19. Obligația respectării principiilor fundamentale	174
2. ACȚIUNEA CIVILĂ	175
1. Declanșarea procesului civil. Acțiunea civilă – mijloc de restabilire a dreptului subiectiv încălcat	176
2. Acțiunea civilă	177
2.1. Particularități	177
2.2. Noțiune.....	179
2.3. Elementele acțiunii civile	179
3. Condițiile de exercitare a acțiunii civile	182
3.1. Aspecte generale	182
3.2. Capacitatea procesuală	183
3.2.1. Capacitatea procesuală de folosință	183
3.2.1.1. Noțiune. Particularități	183
3.2.1.2. Lipsa capacității procesuale de folosință. Invocare	188
3.2.1.3. Lipsa capacității procesuale de folosință. Sancțiunea	189
3.2.1.4. Despăgubiri în caz de anulare a acțiunii.....	190
3.2.2. Capacitatea procesuală de exercițiu	190
3.2.2.1. Noțiune. Particularități	190
3.2.2.2. Reprezentarea. Asistarea. Autorizarea.....	192
3.2.2.3. Curatela specială	196
3.2.2.4. Lipsa capacității procesuale de exercițiu. Invocare	202
3.2.2.5. Lipsa capacității procesuale de exercițiu. Sancțiunea	203
3.2.2.6. Despăgubiri în caz de anulare a acțiunii.....	204
3.3. Calitatea procesuală	205
3.3.1. Noțiune.....	205
3.3.2. Legitimarea procesuală legală.....	217
3.3.3. Justificarea calității procesuale.....	227
3.3.4. Transmiterea calității procesuale.....	230
3.3.5. Situația procesuală a înstrăinătorului și a succesorilor săi	233
3.3.6. Lipsa calității procesuale. Invocare	237

3.3.7. Lipsa calității procesuale. Sancțiunea	237
3.3.8. Despăgubiri în caz de respingere a acțiunii.....	237
3.4. Formularea unei pretenții	237
3.4.1. Condiții de exercitare a dreptului.....	238
3.4.2. Lipsa dreptului. Invocare	246
3.4.3. Lipsa dreptului. Sancțiunea	247
3.4.4. Despăgubiri în caz de respingere a acțiunii.....	248
3.5. Interesul.....	248
3.5.1. Noțiune. Particularități	248
3.5.2. Condițiile interesului	254
3.5.3. Lipsa interesului. Invocare	258
3.5.4. Lipsa interesului. Sancțiunea	259
3.5.5. Despăgubiri în caz de respingere a acțiunii.....	259
4. Clasificarea cererilor în justiție.....	260
4.1. Clasificarea în funcție de scopul material urmărit de către reclamant	260
4.2. Clasificarea în funcție de natura dreptului care se valorifică	276
4.3. Clasificarea în funcție de calea procedurală aleasă pentru valorificarea dreptului	280
5. Apărările în justiție	286
5.1. Aspecte generale	286
5.2. Apărări de fond. Apărări procedurale	286
3. PARTICIPANȚII LA PROCESUL CIVIL	293
1. Instanța de judecată.....	294
1.1. Sensurile noțiunii	294
1.2. Compunerea și constituirea instanței	295
1.2.1. Compunerea instanței.....	295
1.2.2. Constituirea instanței.....	300
1.2.3. Nelegala compunere sau constituire a instanței	304
1.3. Incidente procedurale privind compunerea sau constituirea instanței	305
1.3.1. Incompatibilitatea.....	305
1.3.1.1. Noțiune. Particularități	305
1.3.1.2. Cazuri de incompatibilitate	306
1.3.2. Abținerea și recuzarea	323
1.3.2.1. Noțiune. Particularități	323
1.3.2.2. Procedura de judecată	330
2. Părțile	362
2.1. Persoanele care sunt împreună reclamante sau pârâte	363
2.1.1. Noțiune. Particularități	363
2.1.2. Efectele coparticipării procesuale	366

2.2. Alte persoane care pot lua parte la judecată.....	372
2.2.1. Intervenția voluntară	373
2.2.1.1. Intervenția voluntară principală	375
2.2.1.1.1. Natură juridică. Termen de depunere	377
2.2.1.1.2. Admisibilitatea în diferite materii.....	381
2.2.1.2. Intervenția voluntară accesorie.....	383
2.2.1.2.1. Natură juridică. Termen de depunere	383
2.2.1.2.2. Admisibilitatea în diferite materii	386
2.2.1.3. Procedura de judecată a intervenției voluntare	387
2.2.2. Intervenția forțată.....	410
2.2.2.1. Chemarea în judecată a altor persoane.....	410
2.2.2.1.1. Noțiune. Particularități. Termen de depunere.....	410
2.2.2.1.2. Procedura de judecată a chemării în judecată a altor persoane	413
2.2.2.2. Chemarea în garanție.....	421
2.2.2.2.1. Noțiune. Particularități. Termen de depunere.....	421
2.2.2.2.2. Admisibilitatea în diferite materii	427
2.2.2.2.3. Procedura de judecată a chemării în garanție	428
2.2.2.3. Arătarea titularului dreptului	438
2.2.2.3.1. Noțiune. Particularități. Termen de depunere.....	438
2.2.2.3.2. Procedura de judecată a arătării titularului dreptului.....	440
2.3. Introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane	445
2.3.1. Cazuri. Particularități. Termen	445
2.3.2. Procedura de judecată	454
2.4. Reprezentarea părților în judecată.....	457
2.4.1. Formele reprezentării. Aspecte generale	457
2.4.2. Reprezentarea convențională a persoanei fizice.....	468
2.4.2.1. Reprezentarea prin mandatar neavocat	469
2.4.2.1.1. Împuternicirea de reprezentare. Particularități	469
2.4.2.1.2. Puterile mandatarului „neavocat”	473
2.4.2.2. Reprezentarea prin avocat	477
2.4.2.2.1. Mandatul avocatului	477
2.4.2.2.2. Particularități în căile extraordinare de atac	483
2.4.2.3. Încetarea mandatului judiciar	484
2.4.3. Reprezentarea convențională a persoanelor juridice și a entităților fără personalitate juridică.....	489
2.4.3.1. Reprezentarea persoanei juridice	489
2.4.3.2. Particularități privind mandatul.....	495
2.4.3.3. Reprezentarea entității fără personalitate juridică	495

2.4.4. Reprezentarea asigurată de consilierul în proprietate industrială	495
2.4.5. Sancțiunea pentru lipsa dovezii calității de reprezentant	496
2.5. Asistența judiciară	499
2.5.1. Ajutorul public judiciar	499
2.5.1.1. Condiții de acordare	499
2.5.1.2. Forme de asistență judiciară – facilități la plata taxelor judiciare	505
2.5.1.3. Forme de asistență judiciară – apărarea și asistența gratuită printr-un avocat desemnat de barou	506
2.5.1.4. Alte forme de asistență judiciară	509
2.5.1.5. Procedura de judecată	512
2.5.2. Facilități fiscale acordate persoanei juridice	524
2.5.2.1. Condiții de acordare	524
2.5.2.2. Procedura de judecată	526
3. Participarea Ministerului Public în procesul civil	527
3.1. Pornirea acțiunii civile	527
3.2. Participarea la judecată	533
3.3. Exercițarea căilor de atac	552
3.4. Solicitarea executării silite a unor titluri executorii	554
4. COMPETENȚA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI.....	557
1. Noțiune	558
2. Clasificarea normelor de competență.....	558
3. Competența generală	562
3.1. Competența în materia controlului de constituționalitate	563
3.2. Competența în materie electorală.....	569
3.3. Competența în materia contenciosului administrativ	574
3.4. Competența în alte materii	580
3.4.1. Competența în materia litigiilor de muncă.....	580
3.4.2. Competența în materia actelor de stare civilă	581
3.4.3. Competența cu privire la schimbarea numelui	582
3.4.4. Competența în materie succesorală.....	584
3.4.5. Competența în materia protecției copilului	586
3.4.6. Competența tribunalului arbitral	588
3.4.7. Competența în materia desfacerii căsătoriei	592
4. Competența materială	593
4.1. Competența materială a judecătorei.....	594
4.1.1. Competența privind judecata în primă instanță.....	594

4.1.2. Competența privind judecata în ultimă instanță.....	612
4.1.3. Competența privind judecata altor cereri prevăzute de lege	615
4.2. Competența materială a tribunalului	624
4.2.1. Competența privind judecata în primă instanță.....	624
4.2.2. Competența privind judecata în apel.....	646
4.2.3. Competența privind judecata în recurs.....	647
4.2.4. Competența privind judecata altor cereri prevăzute de lege	649
4.3. Competența materială a curții de apel.....	654
4.3.1. Competența privind judecata în primă instanță	655
4.3.2. Competența privind judecata în apel.....	658
4.3.3. Competența privind judecata în recurs.....	659
4.3.4. Competența privind judecata altor cereri prevăzute de lege	660
4.4. Competența materială a Înaltei Curți de Casație și Justiție	664
4.4.1. Competența privind judecata în recurs.....	666
4.4.2. Competența privind judecata recursului în interesul legii.....	671
4.4.3. Competența privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.....	684
4.4.4. Competența privind judecata altor cereri date prin lege în competența sa	704
4.4.5. „Competența” Completului de 5 judecători	706
4.4.6. „Competența” Secțiilor Unite	709
4.5. Competența materială a secțiilor instanțelor și a completelor specializate	709
4.6. Determinarea competenței după valoarea obiectului cererii introductive de instanță	711
4.6.1. Reguli generale	713
4.6.2. Cazul mai multor capete de cerere principale	717
4.6.3. Cererea formulată de mai mulți reclamânți.....	719
4.6.4. Valoarea cererii în cazuri speciale.....	722
4.6.5. Valoarea cererii de plată parțială	724
4.6.6. Valoarea cererii în caz de prestații succesive	725
4.6.7. Valoarea cererii în materie imobiliară	725
4.6.8. Valoarea cererii în materie de moștenire.....	726
4.6.9. Dispoziții speciale	728
5. Competența teritorială	731
5.1. Competența teritorială de drept comun.....	732
5.1.1. Regula generală.....	732
5.1.2. Cazul pârâtului cu domiciliul sau sediul necunoscut	742
5.2. Competența teritorială alternativă	743
5.2.1. Cazul persoanei juridice care are dezmembrăminte.....	744

5.2.2. Cererea îndreptată împotriva unei entități fără personalitate juridică.....	745
5.2.3. Cererile îndreptate împotriva persoanelor juridice de drept public.....	746
5.2.4. Pluralitatea de pârâți.....	747
5.2.5. Alte cazuri de competență teritorială alternativă.....	749
5.2.6. Competența în materie de tutelă și familie.....	764
5.2.7. Competența în materie de asigurare.....	765
5.2.8. Cazul cererii în care judecătorul este parte.....	769
5.2.9. Competența în ipoteza alegerii de domiciliu.....	777
5.2.10. Competența alternativă potrivit unor legi speciale.....	778
5.3. Competența teritorială exclusivă.....	781
5.3.1. Cereri privitoare la imobile.....	781
5.3.2. Cereri privitoare la moștenire.....	787
5.3.3. Cereri privitoare la societăți.....	797
5.3.4. Cereri privitoare la insolvență sau concordatul preventiv.....	798
5.3.5. Cereri împotriva unui consumator.....	799
5.3.6. Cereri privitoare la persoane.....	800
5.3.7. Cereri în cauze maritime și fluviale.....	801
5.3.8. Cereri în legătură cu incidentele privind arbitrajul.....	802
6. Incidente procedurale privitoare la competența instanței.....	802
6.1. Excepția de necompetență.....	803
6.1.1. Invocare.....	803
6.1.2. Clasificare.....	811
6.1.3. Soluționare.....	812
6.1.4. Hotărârea de declinare a competenței. Particularități.....	815
6.2. Conflictele de competență.....	819
6.2.1. Cazuri.....	819
6.2.2. Procedura de soluționare.....	827
6.3. Prorogarea de competență.....	832
6.3.1. Prorogarea legală de competență.....	832
6.3.2. Prorogarea judecătorească de competență.....	852
6.3.3. Prorogarea convențională de competență.....	878
5. ACTELE DE PROCEDURĂ ȘI TERMENELE PROCEDURALE.....	885
1. Actele de procedură.....	886
1.1. Noțiuni.....	886
1.2. Clasificare.....	886
1.3. Condiții pentru săvârșirea actelor de procedură.....	888

2. Nulitatea actelor de procedură	895
2.1. Noțiune. Particularități	895
2.2. Clasificare	896
2.3. Cazuri de nulitate	898
2.3.1. Nulitatea condiționată de vătămare	898
2.3.2. Nulitatea necondiționată de vătămare	907
2.4. Mijloacele de invocare a nulității	908
2.4.1. Excepția nulității. Invocare	908
2.4.2. Actul de procedură prin care este soluționată excepția nulității	916
2.4.3. Efectele nulității	917
3. Termenele procedurale	920
3.1. Noțiune	920
3.2. Clasificare	921
3.3. Calculul termenelor	924
3.4. Durata termenelor procedurale	929
3.5. Sancțiunea nerespectării termenului procedural	937
3.5.1. Decăderea	937
3.5.1.1. Noțiune	937
3.5.1.2. Condițiile decăderii	940
3.5.1.3. Cazurile în care intervine decăderea	941
3.5.1.4. Cazurile în care nu intervine decăderea	943
3.5.1.5. Efectele decăderii	945
3.5.2. Anularea	946
3.6. Repunerea în termen	946
6. AMENZI JUDICIARE ȘI DESPĂGUBIRI.....	955
1. Amenzi judiciare	956
2. Despăgubiri.....	962
3. Stabilirea amenzii și despăgubirii.....	965
4. Reexaminarea	967

1. Noțiuni introductive

Plan orientativ al capitolului

1. Dreptul procesual civil
2. Normele dreptului procesual civil
3. Procesul civil
4. Principiile fundamentale ale procesului civil

1. Dreptul procesual civil

1.1. Definiție

Modalități
nejudiciare de
soluționare a
conflictelor

1. Cel implicat într-un diferend de natură civilă poate recurge, pentru soluționarea acestuia, la așa-numitele «modalități nejudiciare de soluționare a conflictelor», „în care compromisul este conștientizat, formulat sau în care intervine o terță persoană pentru a realiza concilierea”¹⁾.

Astfel, prin tranzație – definită, prin art. 2.267 alin. (1) C.civ., ca fiind contractul prin care părțile previn sau sting un litigiu, inclusiv în faza executării silite, prin concesiile sau renunțări reciproce la drepturi ori prin transferul unor drepturi de la una la cealaltă – se poate preîntâmpina declanșarea unui proces.

De asemenea, se poate apela la mediere, care este o modalitate de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă²⁾, cu ajutorul unei terțe persoane specializate în calitate de mediator, în condiții de neutralitate, imparțialitate, confidențialitate și având liberul consimțământ al părților³⁾, conform art. 1 alin. (1) din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator⁴⁾.

¹⁾ V.M. Ciobanu, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă. Teoria generală*, vol. I, Ed. Național, București, 1996, p. 9.

²⁾ În condițiile art. 168 din *Legea nr. 62/2011 a dialogului social*, procedura de conciliere este obligatorie [alin. (1)]. În termen de 3 zile lucrătoare de la înregistrarea sesizării, Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, în cazul conflictelor colective de muncă la nivel de grup de unități sau la nivel sectorial, respectiv inspectoratul teritorial de muncă, în cazul conflictelor colective de muncă la nivel de unitate, desemnează delegatul său pentru participarea la concilierea conflictului colectiv de muncă și comunică datele persoanei desemnate atât organizației sindicale ori reprezentanților angajaților, cât și angajatorului sau organizației patronale [alin. (2)]. Ministerul Muncii, Familiei și Protecției Sociale, respectiv inspectoratul teritorial de muncă, după caz, convoacă părțile la procedura de conciliere într-un termen ce nu poate depăși 7 zile lucrătoare de la data desemnării delegatului [alin. (3)].

³⁾ Pentru dezvoltări, a se vedea: I. Deleanu, *Medierea în procesul civil*, în *Dreptul* nr. 10/2006, pp. 63-86; I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. I, *Din perspectiva noului Cod de procedură civilă*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2010, pp. 721-743.

⁴⁾ În cazul litigiilor transfrontaliere, în condițiile art. 5 din *Directiva Parlamentului European și Consiliului Uniunii Europene 2008/52/CE privind anumite aspecte ale medierii în materie civilă și comercială*, o instanță la care

Dreptul Uniunii
Europene

Sesizarea
instanței

Procesul civil –
mijloc de apărare

Adoptarea
codurilor și a
legilor speciale

„Procedură” –
înțeles

2. În măsura în care încercarea de conciliere prin mediere nu a dus la rezultatul scontat de părți, conflictul juridic de natură civilă urmează să-și găsească rezolvare numai prin parcurgerea procesului civil ce va fi declanșat de către cel interesat.

3. Procesul civil constituie un mijloc de apărare, atât pentru reclamantul al cărui drept se consolidează prin admiterea, în mod definitiv, a cererii sale, dar și pentru pârâtul căruia i se oferă posibilitatea să se opună pretențiilor adversarului și, dacă dovedește lipsa de temeinicie a acestora, prin respingerea cererii reclamantului își va consolida el situația juridică premergătoare conflictului.

4. Pentru a-și fi îndeplinit acest rol, procesul civil nu se putea desfășura oricum, haotic. De aceea, în timp, au fost create și perfecționate instrumentele cu ajutorul cărora să se poată asigura, în sensul cel mai larg, apărarea. Ele au fost stocate în coduri sau în legi speciale și, devenite procedură, constituie „totalitatea formelor pe cari cetățenii trebuie să le urmeze pentru a obține dreptatea, iar tribunalele spre a o da”¹⁾.

5. Termenul „procedură” provine din latinescul *procedere*, care înseamnă a avansa, a merge înainte.

În limbajul cotidian, el desemnează săvârșirea unor operațiuni necesare pentru atingerea unui rezultat determinat.

În limbajul juridic, mai tehnic, „procedura” desemnează un ansamblu de formalități impuse unei jurisdicții pentru a tranșa problema juridică ce i-a fost dedusă de către cel care, la rândul său, s-a supus unor cerințe și formalități pentru a putea sesiza jurisdicția respectivă.

a fost introdusă o acțiune poate, atunci când este cazul și având în vedere toate circumstanțele cazului respectiv, să invite părțile să recurgă la mediere pentru a soluționa litigiul. Instanța poate, de asemenea, invita părțile să participe la o sesiune de informare privind recurgerea la mediere dacă astfel de sesiuni sunt organizate și sunt ușor accesibile [alin. (1)]. Prezenta directivă nu aduce atingere legislației naționale conform căreia recurgerea la mediere, înainte sau după începerea procedurii judiciare, este obligatorie sau face obiectul unor stimulente sau sancțiuni cu condiția ca o astfel de legislație să nu împiedice părțile să își exercite dreptul de acces la sistemul judiciar [alin. (2)].

¹⁾ Garsonnet, *Traité théorique et pratique de procédure civile*, II, Ediția a II-a, p. 158, *apud* E. Dan, *Codul de procedură civilă adnotat*, Ed. Librăriei SOCEC & Comp., Societate anonimă, 1921, p. XVII.

„Procedură
civilă”

6. Având în vedere această accepțiune, tehnică, putem vorbi despre *procedură civilă* atunci când problema dedusă judecății este una civilă.

Noțiunea de „judecată civilă” este privită, în sens larg, ca vizând judecata în orice raport de drept privat și de drept public, cu excepția celor supuse legii penale, dacă prin lege nu se dispune altfel.

Obiectul
dreptului
procesual civil

7. Studiul procedurii civile, al regulilor care sunt „valorizate și obiectivate în procesul civil”¹⁾, formează obiect de reglementare al dreptului procesual civil²⁾.

Definiția
dreptului
procesual civil

8. În definiția la care mă raliez, dreptul procesual civil apare ca fiind „ansamblul normelor juridice care reglementează modul de judecată de către instanțele judecătorești a pricinilor privitoare la drepturi civile ori la interese legitime care se pot realiza numai pe calea justiției, precum și modul de executare silită a hotărârilor judecătorești sau a altor titluri executorii”³⁾.

Procedura civilă
– parte a dreptului
procesual civil

9. Procedura civilă, care conține regulile după care se desfășoară judecata și executarea silită, reprezintă numai o parte a dreptului procesual civil, alături de jurisdicție și de teoria acțiunii civile⁴⁾.

Jurisdicția –
parte a dreptului
procesual civil

10. Jurisdicția cuprinde regulile ce guvernează organizarea judiciară și competența instanțelor judecătorești, astfel încât cel interesat să se adreseze fie instanței, fie organului de jurisdicție ori

¹⁾ I. Deleanu, *Tratat...*, vol. I, p. 43.

²⁾ Față de dispozițiile art. 1 alin. (1) C.proc.civ., *obiectul Codului de procedură civilă* îl constituie regulile de competență și de judecare a cauzelor civile, precum și cele de executare a hotărârilor instanțelor și a altor titluri executorii. *Scopul* pentru care sunt determinate aceste reguli este asigurarea îndeplinirii justiției în materie civilă.

³⁾ V.M. Ciobanu, *Tratat...*, vol. I, p. 158. Într-o altă opinie – I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ediția 5, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 13 – dreptul procesual civil reprezintă totalitatea normelor juridice care reglementează modul de desfășurare a activității judiciare în scopul soluționării litigiilor civile. Alți autori – V. Negru, D. Radu, *Drept procesual civil*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, p. 7 – consideră că dreptul procesual civil reprezintă totalitatea normelor juridice care reglementează modul în care se desfășoară activitatea organelor judiciare, a părților și a celorlalți participanți, precum și raporturile între aceștia, în vederea soluționării cauzelor civile și executării hotărârilor pronunțate în aceste cauze.

⁴⁾ G. Boroș, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. All, București, 1994, p. 6.

cu activitate jurisdicțională căruia prin lege i-a fost recunoscută aptitudinea de a soluționa un anumit litigiu.

Teoria acțiunii civile – parte a dreptului procesual civil

11. Teoria acțiunii civile constituie punctul de trecere de la jurisdicție la procedura civilă¹⁾ și arată condițiile în care o persoană poate obține recunoașterea sau stabilirea drepturilor și intereselor sale legitime.

Caracterele dreptului procesual civil:

1. Caracter sancționator

2. Caracter reglementar

3. Caracter formalist

1.2. Caracterele dreptului procesual civil

12. În doctrină²⁾ au fost recunoscute următoarele caractere ale dreptului procesual civil:

12-1. Caracter sancționator

Întrucât conduce la soluționarea diferendelor care poartă asupra drepturilor subiective civile, dreptul procesual civil garantează eficacitatea și respectarea normelor de drept material care consacră aceste drepturi;

12-2. Caracter reglementar

Normele dreptului procesual civil sunt înscrise în Constituție, în Codul de procedură civilă și în legi speciale;

12-3. Caracter formalist

Formalismul dreptului procesual civil este dat de faptul că actele de procedură sunt supuse unor condiții de formă și trebuie să fie săvârșite în anumite termene.

Formalismul este inevitabil, însă el nu prezintă numai inconveniente ce ar putea decurge din faptul că „jenează” libera manifestare a voinței. În egală măsură, formele prescrise fac previzibilă desfășurarea judecății și sunt o garanție pentru protejarea intereselor justițiabililor împotriva manevrelor unui adversar de rea-credință, dar și împotriva arbitrariului judecătorului.

După cum, de vreme ce Codul de procedură civilă sau legile speciale reglementează condițiile în care se poate apela la diferite mijloace procesuale (ex: cererea de chemare în judecată;

¹⁾ *Ibidem*, p. 6.

²⁾ E. Herovanu, *Principiile procedurii judiciare*, vol. 1, Institutul de Arte Grafice „Lupta” N. Stroilă, București, 1932, p. 5 și urm.; V.M. Ciobanu, *Tratat...*, vol. I, pp. 159-160; J. Vincent, S. Guinchard, *Procédure civile*, 24e édition, Dalloz, 1996, pp. 10-11; G. Couchez, J.P. Langlade, D. Lebeau, *Procédure civile*, 1998, Dalloz, pp. 3-4.

întâmpinarea; cererea reconvențională; cererile de intervenție; apărările pe fond; excepțiile procesuale; cererile de exercitare a căilor de atac; cererea de încuviințare a executării silite etc.), precum și sancțiunea eludării acestora, este asigurată o disciplină procesuală care profită atât instanței, cât și părților;

4. Caracter de drept comun

12-4. Caracter de drept comun

Sub marginala „Aplicabilitatea generală a Codului de procedură civilă”, art. 2 arată că dispozițiile prezentului cod constituie procedura de drept comun în materie civilă [alin. (1)]. De asemenea, dispozițiile prezentului cod se aplică și în alte materii, în măsura în care legile care le reglementează nu cuprind dispoziții contrare [alin. (2)].

Așadar, Codul de procedură civilă constituie dreptul comun – este de aplicație generală, așa cum se arată și în marginala de la art. 2 C.proc.civ. – pentru toate litigiile în materie civilă, atât de drept privat (ex: civil, familie, proprietate intelectuală etc.), cât și de drept public (ex: administrativ, fiscal), dacă prin legi speciale nu se dispune altfel, expres sau tacit, implicit.

Din textul enunțat rezultă că și în procesul penal sunt aplicabile dispozițiile Codului de procedură civilă, *în ce privește latura civilă a procesului*, dacă nu se prevede altfel. Numai latura penală a procesului penal nu este supusă dispozițiilor Codului de procedură civilă.

La rândul lor, o serie de legi speciale fac trimitere în mod expres la dispozițiile Codului de procedură civilă, care se aplică în mod corespunzător. Cu titlu de exemplu:

– prezentul articol¹⁾ se completează cu dispozițiile Codului de procedură civilă și ale celorlalte acte normative în vigoare [art. 7 alin. (5) din O.G. nr. 94/1999 privind participarea României la procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și a Comitetului Miniștrilor ale Consiliului Europei și exercitarea dreptului de regres al statului în urma hotărârilor și convențiilor de rezolvare pe cale amiabilă, aprobată prin Legea nr. 87/2001];

¹⁾ Conform art. 7 alin. (1)-(4) din O.G. nr. 94/1999 privind participarea României la procedurile în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și a Comitetului Miniștrilor ale Consiliului Europei și exercitarea dreptului de regres al statului în urma hotărârilor și convențiilor de rezolvare pe cale amiabilă, după ce Curtea comunică Agentului guvernamental cererea reclamantului, Agentul guvernamental sau reclamantul poate solicita tribunalului competent teritorial efectuarea unei expertize judiciare, care să constituie mijloc de probă

– dispozițiile prezentei legi se completează cu prevederile Codului civil și cele ale Codului de procedură civilă, în măsura în care nu sunt incompatibile cu specificul raporturilor de putere dintre autoritățile publice, pe de o parte, și persoanele vătămate în drepturile sau interesele lor legitime, pe de altă parte [art. 28 alin. (1) din Legea nr. 554/2004 a contenciosului administrativ];

– instanța soluționează cauza potrivit regulilor prevăzute în Codul de procedură civilă [art. 58 din Legea nr. 18/1991 a fondului funciar];

– executorul judecătoresc își îndeplinește atribuțiile cu respectarea dispozițiilor prezentei legi, a statutului profesiei și a regulamentului de aplicare a prezentei legi, precum și ale Codului de procedură civilă și ale altor legi aplicabile în materie [art. 54 din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești];

– prezenta lege, în măsura în care nu dispune altfel, se completează cu dispozițiile Codului civil și ale Codului de procedură civilă [art. 15 din Legea nr. 703/2001 privind răspunderea civilă pentru daune nucleare];

– procedura judecării abaterilor disciplinare este stabilită în statutul profesiei și se completează cu prevederile Codului de procedură civilă [art. 88 alin. (5) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat];

– prevederile legii, referitoare la jurisdicția asigurărilor sociale, se completează cu dispozițiile Codului de procedură civilă și ale Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară [art. 156 din Legea nr. 263/2010 privind sistemul unitar de pensii publice];

– prevederile art. 51-53 referitoare la procedura de soluționare a contestațiilor se completează, în mod corespunzător, cu dispozițiile Codului de procedură civilă [art. 53 alin. (14) din H.G. nr. 1134/2010 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr. 84/1998 privind mărcile și indicațiile geografice];

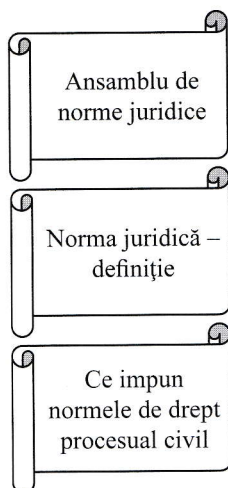
în cauza aflată pe rolul Curții [alin. (1)]. Expertiza se dispune de tribunal prin încheiere, în ședință publică, cu citarea părților, în termen de 5 zile libere de la primirea cererii [alin. (2)]. Încheierea prevăzută la alin. (2) poate fi atacată numai cu apel, în termen de 5 zile de la pronunțare. Apelul nu este suspensiv de executare [alin. (3)]. Intimatul va depune întâmpinare în termen de cel mult 5 zile de la comunicarea cererii de apel. Apelantul va depune răspuns la întâmpinare în termen de cel mult 3 zile de la comunicarea întâmpinării depuse de intimat [alin. (3¹)]. Apelul se judecă în termen de 20 de zile de la înregistrarea dosarului la instanța de apel [alin. (3²)]. Costul expertizei solicitate de Agentul guvernamental se suportă din bugetul Ministerului Afacerilor Externe, pe baza dispoziției Agentului guvernamental [alin. (4)].

– soluționarea cererii de declarare a morții se face potrivit dispozițiilor Codului de procedură civilă [art. 51 din Legea nr. 287/2009 privind Codul civil].

Deși Codul de procedură civilă este de aplicație generală, nu trebuie omise prevederile art. 3 și 4 C.proc.civ., care impun aplicarea prioritară a tratatelor internaționale privitoare la drepturile omului, respectiv aplicarea prioritară a dreptului Uniunii Europene.

Astfel, potrivit **art. 3**, în materiile reglementate de prezentul cod, dispozițiile privind drepturile și libertățile persoanelor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Constituția, Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte [alin. (1)]. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, și prezentul cod, au prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care prezentul cod conține dispoziții mai favorabile [alin. (2)].

În condițiile **art. 4**, în materiile reglementate de prezentul cod, normele obligatorii ale dreptului Uniunii Europene se aplică în mod prioritar, indiferent de calitatea sau de statutul părților¹⁾.

2. Normele dreptului procesual civil

13. Din definiția dreptului procesual civil rezultă că la baza acestuia se află un ansamblu de norme juridice.

14. Norma juridică este o regulă de conduită, instituită de puterea publică sau recunoscută de aceasta, a cărei respectare este asigurată, la nevoie, prin forța coercitivă a statului²⁾.

15. „Conduita” de care se ocupă normele dreptului procesual civil privește modul de judecată a pricinilor civile și punerea în executare a titlurilor executorii.

¹⁾ A se vedea și R.-M. Popescu, *Introducere în dreptul Uniunii Europene*, Ed. Universul Juridic, București, 2011.

²⁾ I. Ceterchi, I. Craiovan, *Introducere în teoria generală a dreptului*, Ed. All, București, 1993, p. 35.

Criterii de
clasificare

Importanța
clasificării

Criteriul
obiectului
normelor

Norme de
organizare
judiciară

16. Normele dreptului procesual¹⁾ civil pot să fie clasificate în funcție de mai multe criterii²⁾, respectiv:

- obiectul de reglementare;
- întinderea câmpului de aplicare;
- caracterul conduitei pe care o impun.

17. Această clasificare prezintă importanță nu doar din considerente de ordin teoretic sau didactic, de vreme ce calificarea dată unei anumite norme de drept procesual civil poate influența însăși legalitatea soluției pronunțate în temeiul ei.

2.1. Clasificarea în funcție de obiect

2.1.1. Aspecte generale

18. În funcție de criteriul obiectului lor, normele de drept procesual civil se împart în norme de organizare judiciară, norme de competență și norme de procedură propriu-zisă.

19. *Normele de organizare judiciară* au ca obiect: determinarea instanțelor judecătorești și a parchetelor de pe lângă acestea; statutul judecătorilor și procurorilor, cu privire la care se cercetează cariera acestora, drepturile și îndatoririle judecătorilor și procurorilor, incompatibilitățile și interdicțiile pe care le au, răspunderea judecătorilor și procurorilor; compunerea și constituirea completelor de judecată și, legat de aceasta, incompatibilitatea, abținerea și recuzarea.

Firește, cele mai multe norme din această categorie se regăsesc în Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor și în Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară. De asemenea, norme de organizare judiciară conțin Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea nr. 1375 din 17 decembrie 2015 a Plenului Consiliului

¹⁾ Pentru o abordare monografică, a se vedea C.C. Dinu, *Normele de procedură civilă*, Ed. Universul Juridic, București, 2009.

²⁾ Pentru detalii, a se vedea: I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Drept procesual civil. Teoria generală. Judecata la prima instanță. Hotărârea*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 67; V.M. Ciobanu, *Tratat...*, vol. I, p. 168; G. Boroi, *Drept procesual civil – note de curs*, vol. I, București, 1993, p. 26; V. Negru, D. Radu, *op. cit.*, p. 17; I. Leș, *Tratat...*, p. 30; I. Deleanu, *Tratat...*, vol. I, pp. 64-69.